

*Ím eljött a nap, a régi:
elfagyott a vetemény,
ím a gyászunk ezredvégi,
nincs remény és nincs remény –
az maradt, ki volt az ember
csak Sárkányfog–Vetemény.*

*Ím eljött a napunk, újult,
Géza szent fejedelem
halott szivén tiprat török,
s nincs Isten, nincs kegyelem,
tiprat tatár, kínunk örök
dajkáljuk, mint gyermeket.*

*Ím eljött a nap, az égi:
rásüt ágra, bogárra,
sugarát oly bőven méri,
aranypénz a sugára:
fénylő bánat ráfűzvéen már
a világ ág-bogára.*

*Ím eljön a Hold, az áldott,
zárja ránk az ég-boltot:
a Hold is csak rozsdás vaspánt,
csillag lészen rozsdás vas-szög,
nem szökheth ki semmi fény:
üvöltöd, hogy nincs remény.*

*Minden ország örvendezzen,
elnyervén patrónusát,
és a nagy-jóért szerfelett
áldja majd Úr-Krisztusát.
Mikor Pannonia végre
megtalálja támaszát.*

KÁLNAY ADÉL

Ilyenek lehetnek az angyalok

Hildának fogalma sem volt arról, hogy nevén kívül mit örökölt az anyjától, hiszen sosem látta, sőt, olyan emberrel sem találkozott, aki ismerte volna. Amikor hatvan évvel ezelőtt egy fiatal lány bezörgetett a zárdába, s az elképedt kapusnővér kezébe nyomta a kosarat, s azt kiáltotta vissza futtában megfordulva, hogy Hildának hívják az anyja után, éppen karácsony estéje volt. Meséltek, az apáca annyira meglepődött, hogy sokáig csak némán tátogott, s képtelen volt elmozdulni a kapuból. Csak bámult a lány után, akinek még a lába nyomát is azonnal eltüntette a szakadó hó. Az apácák tanácstalanok voltak, nem tudták, mit tegyenek. Hilda ordított, kékült, vörösödött, végül sorsát az döntötte el, hogy a karácsonyi misére konduló harangszóra elhallgatott. Jóságos lélek lesz belőle, mondta ki a végszót a főnöknő, és megtartották a karácsonyi gyermeket. Hildának jó gyermekkorra volt. A szakácsnő, aki kintről járt be főzni a zárdába, s öt gyereket nevelt, az ikrei mellett még Hildát is tudta szoptatni. Lelki és szellemi táplálékkal pedig az apácák látták el. Végre mind-egyik kiélhette anyaság utáni vágását. Azt már az elején elhatározták, hogy Isten szolgálatára nevelik fel a kislányt, s vigyáztak is nagyon, hogy minden világi csábítástól messze kerüljön. Aztán amikor a háború után feloszlatták a rendet, Hilda állami árvaházba került, onnan pedig nevelőszülőkhöz. Szürke, majdnem fekete évek következtek, de Hilda alig érezte meg. Vagy az apácák nevelése, vagy természetének eredendő jósága miatt minden rossz szétporladt közelében. Pedig egy jó ideig emberszámba se vették. Az első családban mosolytalan, fáradt emberek éltek, keveset beszéltek, egymáshoz sem volt egy kedves szavuk. Még négy gyerek volt rajta kívül, taknyos orrú, durva lelkű gyerekek, mintha csak komiszkodni születtek volna a világra. Hilda olyan ámulva figyelte őket, mint állatkertben a majmokat. Mikor kellett elmenekülni, ha lehetett, ott lapult köztük, s megadóan viselte velük együtt a büntetést. Sok dologba belevitték, ám egyszer elege lett, nem akart lopni, hiába biztatták. Attól kezdve folyton piszkálták, csúfolták, de Hilda nem haragudott, ő ugyanis nem tudott senkire haragudni. Elfogadott mindenkit olyannak, amilyen volt, és soha nem gondolta azt sem, hogy jobb életet szeretne. Az apácák hiányoztak ugyan, de esténként imádkozás közben jókat beszélgetett velük, hol egyiket, hol másikat képzelte maga elé. Azt nagyon szerette volna tudni, hogy hol vannak, de abban biztos volt, hogy csak jó helyen lehetnek. A világ hideg volt és idegen, Hilda mégsem fázott benne, mert volt egy csodálatos sugárzása, amittől melegség támadt körülötte, s ebben a melegségben, mint valami burokban,

biztonságban érezte magát. A család egy szutykos, sötét barakkban lakott, a szobában egy kettes ágyban keresztben fekvé aludt a négy gyerek, egy rozoga, de hajdan jobb napokat látott sezlónon az asszony, meg a férje, Hilda pedig a konyhában a tűzhely mellett egy széles padon vagy ládán, aminek felnyitható teteje volt, s abba benyúlni gyereknek nem lehetett. Egyszer azonban látta, mi van a ládában. Törülközőbe, pokrócba csomagolva egy gyönyörű porcelán étkészlet. Aranyszegélyű, apró lilavirágos tálak, tányérok, csészék. Szeretett volna sokáig gyönyörködni benne, de az asszony gyorsan visszacsomagolta, amikor észrevette, hogy nézi. Nagyon sokat gondolt ezekre a szépségekre, még álmodott is velük, de többé nem sikerült meglátnia. A konyhából már egyenesen az udvarra lehetett menni, az üveglakos ajtón ujjnyi repedések voltak, ha északi szél fúj, befújta a havat, ott olvadt el a konyha közepén. Ennél a családnál Hilda nagyon sokat dolgozott. Hajnalban kelt, s indult máris nevelőanyjával a közeli állomásra. Amíg fel nem söpörték a szemetet a folyosóról, s a várótermekből, megállni sem lehetett, állandóan hajlongani kellett, a nagyobb csikkeket ugyanis nem volt szabad felsöpörni, hanem egy zacskóba kellett gyűjteni, este aztán a nevelőapja kipergette a papírból, s megszáritotta a dohányt, majd új papírba sodorta, s egy üres cigarettásdobozba tette. Olykor már egy-másfél hét alatt sikerült a teljes dobozt megtölteni, akkor aztán eladta a kocsmában. Amikor végeztek a takarítással, Hilda leült a vécéajtók elé, kezébe vett egy csomag papírt, s letett a földre egy tányért. A feledékeny embereket figyelmeztette, hogy fizessenek, de volt, akinek hiába szólt, elsieltett mellette, mintha nem is látta, hallotta volna. Miután az egyik vasutasra rábízta a gyereket, avatkozzon közbe, ha valaki el akarná szedni a pénzt, az asszony hazament, hogy ebédet főzzön. Amikor visszajött, hozott mindig egy kis lábasban Hildának. A kislány félreült egy padra, vagy ha senki nem volt a váróban, bement, s ott ette meg az ebédjét. Aztán újabb cigarettagyűjtés következett, meg segített a csaposnak a restiben összeszedgetni és kiöblögetni a poharakat. Néha pihenésként kiállt a peronra, és nézte a vonatokat, vagy az embereket figyelte. Némelyik már ismerős volt, lassan szét tudta választani a rendszeresen vonatozó, dolgozni járó embereket, s a hosszabb utakra induló utasokat. Délután fel-felbukkantak az asszony gyerekei is, a két nagyobb bőrröndöket vállalt el cipelni, a két kisebb meg ott kotort anyja szoknyája körül, s várta, mikor kap pár fillért, hogy krumplicukrot vehessen belőle. Amikor este lett, az asszony egy vödröt meg egy kefényt nyomott Hilda kezébe, s beküldte a vécébe. A kefényt alaposan körbe dörzsölte a kagylót. Különösen a férfivécében volt orrfacsaróan büdös, Hilda mégsem gondolta, hogy miért vele csináltatja a nevelőanyja, s lefekvéskor, amikor megköszönte imájában mindazt, ami azon a napon történt vele, a vécétakarítás is mindig benne volt. Köszönöm, Istenem, mondta, köszönöm a mai napot minden történésével, mindazzal, amit gyarló emberi eszemmel jónak vagy rossznak gondolok, köszönöm, hogy ma is tanul-

hattam, hogy ma is adhattam valamit az embereknek, köszönöm, hogy megőriztél, erőt adtál, ámen. Ezt az imádságot attól az apácától tanulta, akit a legjobban szeretett. Ő mesélte el neki azt is, hogyan került a zárdába, hogyan hallgatott el, mikor megszólalt a harang. Te már akkor is engedelmesen Isten hangjára figyeltél, mondta, meglátod, mindig melletted lesz, bárhová menjél, s megtanította az imára, amit aztán egész életében, minden este elmondott, s biztos volt abban, hogy a halálos ágyán is ezt fogja mondani.

A sors úgy hozta, hogy Hilda sehol nem maradhatott túl sokáig. Nevelőszülei szinte egyszerre betegedtek meg, tüdőbetegek lettek, az asszony hamarosan meg is halt, s a gyerekeket az állam vette magához. Hilda egy új családdal került, itt egy gyerek sem volt, mert a háborúban bombatalálat érte a házukat, s a gyerekekkel együtt mindenük odaveszett. Hildát azért választották, mert hasonlított az egyik lányukra. Érdekes emberek voltak. Nem igazán törődtek Hildával, pedig kedvelték, dehát magukkal sem törődtek, a lakásban könyvek, ruhák hevertek szanaszét, a konyhában mosatlan edények, Hilda pakolászott utánuk. Mindig jött valaki, valaki meg éppen ment, valaki pedig a hatalmas zongoránál ült és játszott. Hétfőnként különösen sokan jöttek, a nagy kerekasztal köré ültek, s különös dolgokról beszélgettek. Az egész lakásban valami édeskés illat terjengett, s keveredett a cigarettafüsttel, s ha reggelente Hilda szétrántotta a nehéz függönyöket, szürke por hullott a hajára. Jól érezte magát velük, olyan volt, mintha ő gondoskodna róluk, nagynak és felnőttnek tűnt mellettük. Sajnos ennek is hamar vége lett. Egy hétfői napon, késő este jöttek értük, Hilda már aludt az egyetlen hatalmas szoba sarkában, mindig könnyen elaludt a zsongó beszédre. Négyen-öten jöttek, villámgyorsan több csoportba állították az embereket, megnézték mindenki igazolványát. A nevelőszülei sápadtak voltak, s szótlanként néztek Hildára, amikor egy nagykabátos, rövid hajú nő maga mellé állította. Eszébe sem jutott tiltakozni, s mire ki tudta nyitni a száját, már bent ült egy nagy fekete kocsiban, s mentek valamerre. Ne félj, mondta a nő, akinek rekedtes, férfihangja volt, s ő nem is félt, csak sajnálta nevelőszüleit, ám hiába kérdezett róluk, nem kapott választ.

Már szinte nagylány volt, amikor utoljára kivették. Harmadmagával került egy házaspárhoz, ő volt a legnagyobb, s neki kellett a két kisebb lánnyal törődni. Az asszonyt hamar megszerette, csendes, síró szemű, gyöngye nő volt, nem lehetett gyereke, s arról ábrándozott, hogy örökbefogadhat egyet, de a gyámügy nem engedte, csak nevelőszülőnek alkalmazta őt. Gyakran elmesélte Hildának ezt a szomorúságát, s még a többit is, hogy iszik a férje, hiába minden könnyörgése, s ettől kezdve Hilda őértük is imádkozott. Már egészen hosszú volt a listája, ha mindazokat az embereket meg akarta említeni imájában, akikhez valaha köze volt. Ebben a családban imádkozni titokban kellett, a férfi azt mondta magáról, hogy kommunista, s ugyan Hilda nem nagyon tudta, ez mit jelent, arra hamar rájöhetett, hogy az Istent nem szabad emlegetni. Ebben

az időben úgy volt Hilda, hogy szeretne volna megtalálni az anyját. Gyakran el-ábrándozott, hogy egyszer, teljesen véletlenül összetalálkoznak valahol, s elég lesz csak ránéznie, máris tudni fogja, hogy az anyját látja. Azon is töprengett, miért mondott le róla, megpróbálta elképzelni, mit érezhetett, és sajnálta nagyon. Figyelte az utcán a nőket, reménykedett, hogy megszólal a szíve, de soha, egyetlen egyszer nem történt meg, amiről ábrándozott. Végül már nem is gondolta, hogy megérezné, hogyan is lehetne elképzelni valakit, akinek csak a nevét tudja. Érdekes, az apjáról nem szeretett volna tudni semmit. Nem haragudott rá, de rossz embernek tartotta. Biztos volt benne, hogy miatta kellett az anyjának őt eldobni magától. Figyelte nevelőanyját és látta, mennyi mindent megtesz a férjének. Hűségesen szolgálja, közben magára semmi időt nem fordít, nincsenek vágyai, tervei, mindent az dönt el, hogy a férje éppen mit akar. Hilda úgy gondolta, hogy a férfiak mind rosszak, a nők pedig, akik férfihoz szegődnek, áldozatok, s fel kell mindent adniuk, még a hitüket is, ha a férfi úgy kívánja. Ezért Hilda nem is akart férjhez menni. Azt még nem tudta, hogyan fog élni, hová fog menni, sajnálta, hogy nincsenek már zárdák, azt az egyet azonban biztosan tudta, hogy egyedül kell majd élnie.

Tizenhat éves volt, amikor felvették ápolónőképzőbe, és ekkor végképp megnyugodott. Noha még nem mehetett el nevelőszüleitől, de már nap mint nap gondolhatott a nővérszállóra, ahol egy-két személyes szobákban élhetnek, együtt és mégis külön, éppen ilyenre vágyott. Sajnos a kicsik miatt nem hagyhatta magára nevelőanyját. Neki minden erejét a férje szolgálata vette el, a gyerekekre már semmi nem jutott, de a férje még ezt a semmit is sokallta. Végül rávette az asszonyt, vigye vissza a gyerekeket, s egy napon Hilda arra ment haza, hogy üres a lakás. Ettől kezdve már csak a jó alkalmat várta, hogy kiléphessen a családból. Amikor a részeg nevelőapja ölelgetni kezdte és disznó szavakat sugdosott a fülébe, úgy látta, elérkezett az idő, mennie kell. Megígérte nevelőanyjának, hogy keresni fogja, ha valami gondja van, de tudta, hogy sosem lesz olyan gondja, amit egyedül ne tudna megoldani. Azért amikor elvégezte az iskolát, felkereste őket, s kíváncsian fürkészte az asszony arcát, vajon jobb lett-e neki így, hogy teljesen a férjére figyelhet, megérte-e visszaadni a kicsiket. Az asszony arcán azonban csak könnymarta árkokat látott, meg a keserűség mély ráncait.

Hildából nagyon jó ápolónő lett. Kedvessége, végtelen türelme boldoggá tette a betegeket, az orvosok dicsérték, és ami a legfontosabb, ő is elégedett volt magával. Minél több dolga volt egy ember körül, annál elégedettebben tett-vett, olyankor még az étel is jobban esett, hiszen jobban megérdemelte, mint egyébkor. Szerette azt a rendet, amely a kórházban volt, mindent pontosan a kijelölt időben kellett elvégezni, mindennek megvolt a helye, mindenkinek a feladata. Ha semmi dolga nem akadt, beszélgetett a betegekkel, meghallgatta mindenki történetét, szeretne, ahogy megnyíltak neki az emberek, el-

mesélték féltve őrzött titkaikat, olyasmiket is elmondtak, amiket még senki nem hallott. Hatalmas terheket raktak le magukról, különösen azok, akik már megérezték a halálukat, és Hilda vitte azokat tovább, vagy néhány szóval megigazította a hátukon, s máris könnyebben cipelték. Még a gyóntatónál is jobb volt, mert ő senkinek nem rótt ki imádságokat, semmit nem kellett tenni vezeklésként. A régi betegek mindig elmondták az újaknak, hogy micsoda kincs ez a Hilda nővér, hogy sokan már az érintésétől is jobban lettek, s az orvosok is őt hívták, ha súlyos vagy problémás beteggel akadt dolguk.

Amikor fiatal volt, szép is volt Hilda, fehér bőré, fekete hajú, de soha senkinek nem akart tetszeni. Aztán ahogy idősödött, a női báj lassan lekopott róla, s felváltotta egy szavakkal le nem írható nem nélküli szépség, ami ott ragyogott körülötte mindig. Ilyenek lehetnek az angyalok, a láthatatlan világ küldöttei. A nővérszállón is szerették, szívesen fordultak hozzá, mert soha senkit nem utasított el, örömmel adott kölcsön, aztán legtöbbször megfedkezett a pénzről. Ha van anyyim, amennyi elég, minek kellene több, mondogatta mindig, valahányszor szóba került igénytelensége. Időnként biztatták, menne már férjhez, az ilyen nőnek férj kell, meg család, de Hilda mintha nem hallotta volna őket, ezekre a nógatásokra nem is reagált. Magában arra gondolt, ugyan minek szülne gyereket, amikor azt sem tudná megmondani neki, kik a nagyszülei, és úgy kellene felnőnie, hogy semmit sem tudna az anyja családjáról.

A jövőtől nem félt. Biztos volt benne, hogy sorsa ugyanúgy elrendeződik, mint történt az egész életében. Egy éjjel álmában látott egy hidat, hasonló volt a függőhidakhoz, csak ennek a hídnak valahol a láthatatlan messzeségben volt a vége, s amikor rálépett, mintha egy titokzatos erő húzta volna fölfelé, szinte repült, úgy haladt. Ez az álom nagyon tetszett neki, sokat gondolt arra a lebegő könnyűségre, amit ott a hídon érzett. Azt gondolta, ez az álom a jövőjét mutatta meg, amelyről még nem lehet tudni, milyen lesz, csupán azt, hogy egy rendkívüli hatalom emeli át az egész életen, úgy, ahogy eddig is történt.

Egyszer, amikor éppen a gyerekosztályon dolgozott, s napok óta már semmit nem aludt, mert annyi volt a lázas beteg, furcsa dolog történt. A nővérszobában bóbiskolt, s arra riadt, hogy a nevét mondja valaki. Hilda, szólt a hang, majd többször egymás után elismételte, egyre sürgetőbben. Kinyitotta a szemét, s várta, hogy ismétlődjön a hívás, de hiába. Kiment a folyosóra, de ott egy teremtett lélek nem volt. Bement minden kórterembe, végignézte a szuszogó gyerekeket, betakargatta őket, párnák megnézte a homlokát, s közben a hangra gondolt, vajon mit akart ez jelenteni, ezen morfondírozott, mert Hilda hitt a jelekben. Szerette volna, ha újra szól hozzá a hang, hátha meg tudja jegyezni, hiszen még azt sem tudta, férfi vagy női hangot hallott, de a hang nem ismétlődött. Másnap áthívták a krónikus osztályra. Valaki látni akarja, azt mondták, egy idős nőbeteg. Az ágyban egy csöpp, vékony asszony feküdt, leesett állal

aludt, zihálva vette a levegőt. Hilda leült az ágy szélére, és megfogta a kis madárkezet. Sokszor látott már ilyet, tudta, hogy egy halálba indulónak a kezét fogja. Lehet, hogy már későn érkezett, mondta az egyik beteg, aki már hetek óta feküdt a szobában, hamarabb is szólhattam volna, de nem engedték, pedig ez a szegény asszony ugyancsak rá lenne szorulva a lelki vigaszra. Napok óta csak kínlódik, nem tud meghalni, valami nagyon nyomja a lelkét. Hilda csak nézte a parányi testet, és lassan simogatta, dörzsölgette a kezét, mintha egy hirtelen megöregedett gyereket simogatna. Össze-vissza beszél mindenfélét, mondta az osztályos nővér, mintha valakivel huzakodna, de a legtöbbet nem érteni, inkább csak siránkozás. Úgy hozták be, az úton esett el, iratai nincsenek, már négy napja itt van, s még nem kereste senki. Pedig nem hajléktalan, nem is szegény ember, tele volt ékszerrel, s nem is akármilyenekkel. Kihúzta a fiókot, s kiemelt egy vastag aranyláncot, amelyen egy medál lógott. Nocsak, lepődött meg a nővér, ahogy a feliratot betűzte, erre meg az van írva, hogy Hilda, most mondd, mutatta Hilda felé.

Hilda nem mozdult. Szó nélkül nézett a medálra, jó szeme volt, látta a nevét. A lánc lassan forgott, s úgy csillant fel és tűnt el az írás, ahogy a fény akarta. Milyen különös, mondta a nővér, és Hilda is bólogatott, különös, igen, aztán már csak a haldoklót nézte. Arra gondolt, megtörténhetne-e, hogy az anyja fekszik az ágyon, az ő anyja, akit soha nem látott, s akit egy időben anynyira szeretett volna látni, hogy ilyesmi lehetséges-e, vagy csak a filmekben látni ilyet. Aztán arra gondolt, hogy másként fogná-e ezt a csepp, ráncos kezét, ha az anyja keze volna, s rögtön tudta, hogy nem, nem fogná másként, hiszen mindig is úgy fogott minden gyöngye, szenvedő kezét, mintha az anyjái lenne. Megtörölgette a verejtékes arcot, megigazította a takarót, várt még egy ideig, aztán mennie kellett. Kérte, hogy szóljanak, ha magához térne, de nem gondolta, hogy erre sor kerül.

Három napig feküdt még ott az öregasszony. Hilda többször meglátogatta, de mindig ugyanúgy találta. Már sosem tért magához. Rokonok, hozzátartozók nem keresték, nem sikerült róla semmit megtudni. Halála napján belevette esti imájába az ismeretlen asszonyt, akit szintén Hildának hívtak, s aki talán az anyja volt. Másnap megszámlolta az összegyűjtött pénzét. Jócskán volt, hiszen már régóta gyűjtötte, azt tervezte, hogy odaadja majd valamilyen jótékony célra, például az árvák megsegítésére, most azonban arra gondolt, hogy a pénz egy részéből eltemetteti szépen az öregasszonyt, aki anélkül halt meg, hogy megszabadulhatott volna ismeretlen terhétől. Másnap vásárolt egy sírhelyet abban a temetőben, ahol majd ő is szeretne nyugodni, s rendelt egy szolid temetést. Amikor a kis koszorút elhelyezte a fejfán, már abban is biztos volt, hogy gyakran fog majd kijárni a sírhoz. Gondozni fogja, körbeülteti virággal, aztán egy padot is kell csináltatni, ahol majd meleg nyári délutánokon üldögélhet. Beszélgetni fog a szomszéd síroknál üldögélőkkel, végre tartozni fog

őhöz is valaki, nem lesz teljesen egyedül a világban. Azon az éjszakán szépet álmódott. Bölcsőben feküdt, apró baba volt, piros szájú, rózsás csöppség. Valaki gyengéden ringatta a bölcsőt, melegség volt, s jó illatok, talán a süllő kenyér illata, nem tudta pontosan. Szerette volna kinyitni a szemét, talán hogy meglássa, ki ringatja, de akárhogy próbálkozott, nem sikerült. Hirtelen szárny-suhogást hallott, arcát lágy szellő érintette meg, majd lassan bölcsőtől felemelkedett, s mint egy tollpihét lebegtette a szél. Végtelen kék víz fölött szállt, néha teljesen közel a vízhez. Azt gondolta akkor, angyalok repítik, s tudta, hogy elragadták attól, aki a bölcsőt ringatta, de nem félt, mert érezte, hamarosan megint találkozhatnak. Valaki, talán az angyal, megkérdezte tőle, tudja-e, ki ringatta a bölcsőt, és ő, noha egy pillanattal előbb még nem tudta, azt felelte, igen, tudom, az anyám, aztán sokáig elgyönyörködött ebben a szóban, mert annyira szépnek találta. Amikor felébredt, sokáig hallotta még ezt a szót úgy csengeni, mint álmában, úgy, ahogy soha senki ki nem ejtheti.

Ettől kezdve úgy élt, hogy amikor csak tehetett, vette a kiskapát, a locsolókannát, s indult a temetőbe. Padot is csináltatott, s ott üldögélt nemcsak a meleg nyári délutánokon, hanem ősszel is, amikor a bágyadt napfényben imbolgva vitorláztak lábai elé a rozsdás levelek, s tavasszal is az akác- és bodza-illatú levegőben. Az anyám, felelte mindig, valahányszor megkérdezték, kije fekszik a csupavirág halom alatt, az anyám, mondta, s erősen figyelt, mikor hangzik éppen úgy ez a szó, olyan gyönyörűségesen, ahogy azt álmában ki tudta mondani.

KOPASZ MÁRTA: TÜNDÉRKÉK